

**CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATerea DISCRIMINĂRII
AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ**

București, Piața Valter Mărăcineanu nr. 1-3, et. 2, tel/fax: +40-21-3126578, e-mail: suport@cncd.org.ro

**HOTĂRÂREA NR. 15
din data de 12.01. 2011**

Dosar nr.: 326/2010

Petiția nr.: 6731/25.08.2010

Petent: Partida Romilor „Pro-Europa”

Reclamat: ziarul “Pandurul” din Târgu Jiu

Obiect: afirmații cu caracter discriminatoriu la adresa etniei rome făcute în ziarul “Pandurul” din Târgu Jiu

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

I.1. Numele, domiciliul, reședința sau sediul petentului

I.1.1. Partida Romilor „Pro-Europa”, loc. București, str. Victor Eftimiu, nr. 1-3, sector 5

I.2. Numele, domiciliul, reședința sau sediul reclamatului

I.2.1. ziarul “Pandurul”, loc. Târgu Jiu, str. Unirii, nr. 36, jud. Gorj

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

2.1. Petenta semnalează faptul că, în ediția nr. 470 din data de 20.08.2010, a ziarului “Pandurul” din Târgu-Jiu, a fost postat un articol cu caracter discriminatoriu la adresa etniei rome intitulat “*Țigani sunt lăsați la vatră*”.

III. Procedura de citare

3.1. În temeiul art. 20, alin. 4 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura legală de citare a părților.

3.2. Prin adresa nr. 7189 din 15.09.2010, a fost citată petenta, iar prin adresa nr.7190 din 15.09.2010 a fost citată partea reclamată.

3.3. Părțile au fost citate pentru termenul stabilit de Consiliu, la data de 28.09.2010. La termen s-a prezentat petenta, iar partea reclamată a lipsit.

3.4. Procedura de citare a fost legal îndeplinită.

IV. Susținerile părților

Susținerile petentei

4.1.1. Petenta arată că articolul *“Țigarii sunt lăsați la vatră”*, publicat în ediția nr. 470 din data de 20.08.2010, a ziarului “Pandurul” din Târgu-Jiu, are un conținut profund discriminatoriu la adresa etniei rome. Partida Romilor „Pro-Europa” redă în petiție conținutul articolului menționat.

4.1.2. Partida Romilor „Pro-Europa” arată că *“sensul asociat mesajelor din articol este unul profund peiorativ, întrucât se afirmă, fără echivoc, faptul că romii au trăsături de caracter negative, prin mesaje cu caracter general, îndreptate împotriva întregii etnii și nu a unor persoane sau grupuri bine definite, eventual pe baza unor motive clare”*.

4.1.3. Mai mult, arată că afirmațiile din articol *“prezintă o imagine dezechilibrată, negativă și antisocială a romilor. Modul în care se generalizează aceste caracteristici, la adresa întregului grup etnic, catalogând etnia romă, în general, ca fiind în mod natural antisocială, constituie un grav afront adus imaginii și demnității persoanelor de etnie romă.”*

4.1.4. Petenta menționează că dreptul la libera exprimare este limitat, așa cum prevede și art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În plus, se arată că este singurul drept garantat de Convenție care *“comportă îndatoriri și răspunderi speciale”*, constituind totodată unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice. În opinia petentei, articolul în cauză nu numai că exced limitelor dreptului la libera exprimare și au caracter jignitor și ofensator, dar sunt deosebit de agresive, injuste, umilitoare și supun persoanele aparținând etniei rome la un tratament degradant, incompatibil cu prevederile art.3 din Convenție.

4.1.5. Partida Romilor „Pro-Europa” consideră că, în urma analizei cu privire la relația dintre dreptul de a nu fi supus discriminării și libertatea de exprimare, în cazul semnalat, exercitarea abuzivă a libertății de exprimare a condus la încălcarea dreptului la demnitate personală.

Susținerile părții reclamate

4.2.1. Partea reclamată, răspunzând la solicitarea Consiliului de a-și exprima punctul de vedere referitor la aspectele sesizate, arată că ziarul “Pandurul ” respinge ideea că ar avea o politică editorială de denigrare a unei etnii și afirmă că are o bună colaborare atât cu membrii etniei romilor, cât și cu liderii acestora pe plan local.

4.2.2. Partea reclamată admite faptul că unele dintre afirmațiile editorialistului pot fi considerate ca fiind jignitoare, dar, din discuțiile cu autorul, a rezultat faptul că acesta nu a avut intenția de a jigni pe cineva, ci doar de a atrage atenția asupra unui fenomen. Partea reclamată se referă la imaginea pe care unii români plecați în străinătate o creează României prin faptul că cerșesc și fură.

4.2.3. Partea reclamată este de părere că, deși poate este ilegal să se menționeze că majoritatea covârșitoare a acestora este de etnie romă, dar acest lucru nu schimbă cu nimic realitatea.

4.2.4. Partea reclamată afirmă că pe viitor va încerca să își aleagă cu mai multă grijă cuvintele, că își exprimă regretul dacă a adus atingere demnității unei persoane, dar consideră că nu există motive pentru sancționarea publicației.

V. Motivele de fapt și de drept

5.1.1. **În fapt**, Colegiul director reține că, prin articolul "*Țiganii sunt lăsați la vatră*", publicat în ziarul "Pandurul" din Târgu-Jiu, se creează un cadru intimidant, ostil, degradant la adresa etniei rome.

5.1.2. **În drept**, Colegiul director reține faptul că partea reclamată consideră că, referitor la relația dintre dreptul de a nu fi supus discriminării și libertatea de exprimare, în cazul semnalat de petentă, consideră că libertatea de exprimare a fost folosită în mod abuziv.

5.1.3. Colegiul director apreciază că dreptul de a nu fi supus discriminării constituie unul dintre drepturile fundamentale într-o societate democratică, dreptul la egalitate constituind un drept cu aplicare imediată și nu progresivă, având în vedere că discriminarea în sine este un afront adus demnității umane. Tratamentul discriminatoriu are uneori ca scop sau ca efect umilirea, degradarea sau interferența cu demnitatea persoanei sau comunității discriminate, în mod particular, dacă acest tratament se manifestă *în public*. În cazul adus în atenția Consiliului, Colegiul director reține faptul că afirmațiile cu caracter discriminatoriu se regăsesc în conținutul unui articol de presă, prin urmare având un caracter public.

5.1.4. Colegiul este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportat la articolul de presă citat în prezenta hotărâre. Analiza urmărește să stabilească dacă, în acest caz, s-a depășit limita libertății de exprimare și în consecință se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

5.1.5. Limitările libertății de exprimare izvorăsc din necesitatea de a apăra drepturile morale ale grupurilor care istoric au suferit discriminări. Aceste limitări sunt legitime de eforturile pentru eliminarea discriminării rasiale. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a precizat că anumite scrieri ar putea merge împotriva valorilor fundamentale ale Convenției, astfel cum menționează Preambulul acesteia, respectiv pacea și justiția.

5.1.6. Colegiul director reține că, în articolul publicat, se afirmă că romii "*dacă ar munci ar fi altă problemă pentru că Franța nu ne trimite niciun lucrător*

român care muncește legal, cu contract, pe teritoriul francez, ci doar conationalii noștri mai tuciuiri care se dedau la tot felul de furăciuni și compromit nația prin cerșitul din care și-au făcut o adevărată meserie (...) Nu pentru că nu ar exista programe speciale, ci pentru că n-a văzut nimeni un țigan care să muncească 8 ore pe zi pentru un salariu de 600 de lei pe lună. (...) Țiganii plecați în Franța, ca de altfel și cei plecați în Italia, sunt și ei cetățeni europeni care pot călătorească, nu și să muncească". Referitor la aceste afirmații, Colegiul director remarcă faptul că autorul articolului generalizează anumite caracteristici negative, cum ar fi furtul, cerșitul, faptul că nu muncesc, asupra întregii comunități de etnie romă, atitudine ce creează o imagine negativă a tuturor romilor, fără a face distincție între persoanele care se dedau la astfel de ilegalități și etnicii romi care respectă legea.

5.1.7. Dreptul la libertatea de exprimare este garantat în Constituția României, care prevede în art. 30 alin. (1) și (6) că "(1) *Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile*". Însă libertatea de exprimare, din perspectiva alin.1 al art. 30 trebuie coroborată cu alin.2 din art. 30 care prevede în mod expres că "(2) *Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine*." Mai mult, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, ratificat de România la 9.12.1974, prevede în art.19, paragraful 3 că "exercitarea drepturilor prevăzute la paragraful 2 al prezentului articol (*dreptul la libertatea de exprimare*) comportă îndatoriri și răspunderi speciale. Dreptul la libertatea de exprimare poate fi supus anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare: a) *respectării drepturilor sau reputației altora*; b) *apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice* ". Astfel, se poate concluziona faptul că dreptul la liberă exprimare nu este un drept absolut și că exercitarea lui trebuie realizată în anumite condiții, de altfel stabilite în considerare și pentru protejarea demnității persoanei.

5.1.8. Mai mult, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ratificată de România prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, prevede, în art.10, că: "*orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare*", însă precizează în mod expres limitele acestui drept în aliniatul 2 al aceluiași articol ce prevede că: "*exercitarea acestor libertăți, (n.n. libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei ce comportă îndatoriri și responsabilități), poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... protecția reputației sau a drepturilor altora*."

5.1.9. Colegiul director se raportează la aspectele care fac obiectul petiției deduse soluționării, constatând faptul că acestea vizează conținutul unor afirmații publicate într-un ziar, petentul evidențiind afirmațiile care, sunt, în opinia sa defaimătoare, respectiv discriminatorii, între altele "conationalii noștri mai tuciuiri care se dedau la tot felul de furăciuni și compromit nația prin cerșitul din care și-au făcut o adevărată meserie (...) n-a văzut nimeni un țigan care să muncească 8

ore pe zi pentru un salariu de 600 de lei pe lună. (...) Țiganii plecați în Franța, ca de altfel și cei plecați în Italia, sunt și ei cetățeni europeni care pot călători oriunde. Problema lor este că le place doar să călătorească, nu și să muncească".

5.1.10. Colegiul director observă că afirmațiile care sunt supuse analizei vizează în special anumite sintagme asociate în mod direct cu apartenența generică a persoanelor la o anumită etnie, respectiv etnia romă. Unele afirmații încearcă să inducă implicit o legătură de cauzalitate între apartenența unor persoane la etnia romă și activitatea infracțională. În opinia Colegiului director, apartenența unor persoane la o anumită etnie nu poate fi relevantă, între comportamentul sau atitudinea acestora și etnia de care aparțin neputând exista un raport de cauzalitate.

5.1.11. Colegiul reține că, articolul ce face obiectul petiției, prezintă publicului un fapt social, iar argumentele folosite lasă loc de interpretare, fiind la limita dintre interferența libertății de exprimare și a dreptului la demnitatea umană a unor persoane.

5.1.12. Coroborând aspectele precizate, Colegiul director se raportează la prevederile art. 2 alin. 5 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată conform căroră "Constituie *hărțuire* și se sancționează contravențional *orice comportament* pe criteriu de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant sau ofensiv".

5.1.13. Colegiul subliniază faptul că, în materia legislației nediscriminare, pentru a fi faptă de hărțuire este necesară întrunirea cumulativă a elementelor constitutive ale acesteia. Sintagma "*orice comportament*" arată intenția legiuitorului de a cuprinde a arie largă de comportamente și nu una restrictivă. Motivul sau cauza comportamentului este determinat de un *criteriu* inerent, care este în mod expres prevăzut de legiuitor. Manifestarea comportamentului pe baza oricăruia dintre criteriile prevăzute de lege "duce la crearea unui *cadru intimidant, ostil, degradant sau ofensiv*".

5.1.14. Astfel cum a statuat în jurisprudența sa (între altele Hotărârea nr. 613 din 13.11.2008, Hotărârea 593 din 24.11.2009), Colegiul director este de părere că, apartenența etnică a unei persoane, nu poate fi privită ca relevantă în legătură directă cu modul în care o persoană sau o comunitate de persoane săvârșește o anumită faptă.

5.1.15. Colegiul director apreciază că articolul publicat, sub aspectul efectului creat, poate conduce la atingerea drepturilor persoanelor care fac parte din comunitatea romă, în sensul prevederilor art.2, alin. 5 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată.

5.1.16. Colegiul director ia act de faptul că ziarul "Pandurul", în punctul de vedere formulat referitor la aspectele semnalate de petentă, admite faptul că unele dintre afirmațiile editorialistului pot fi considerate ca fiind jignitoare, dar, din discuțiile cu autorul, a rezultat faptul că acesta nu a avut intenția de a jigni pe cineva, ci doar de a atrage atenția asupra unui fenomen.

5.1.17. Trebuie precizat că raportat la dreptul de a nu fi supus discriminării, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că „o importanță specială trebuie acordată discriminării rasiale, și că în mod public a diferenția un grup de persoane sub aspectul tratamentului bazat pe rasă, poate constitui, în anumite circumstanțe, o formă specială de afront adusă demnității umane”. Astfel, „tratamentul diferențiat aplicat unui grup de persoane datorită rasei poate fi capabil a constitui tratament degradant în circumstanțe în care tratamentul diferențiat pe baza altor criterii, precum limba, nu ar pune astfel de probleme” (Comis. EDH, cauza Asiaticilor Est Africani v. Marea Britanie, no.4403/70, 14.12.1973, în același sens a se vedea cauza Cipru v.Turcia, (2002) 35 EHRR 30, para. 308-310, cauza Moldovan și alții v. Romania, decizia nr. 2, 12 iulie 2005).

5.1.18. Având în vedere caracterul pronunțat satiric, ironic și în același timp elitist al ziarului publicat de partea reclamată, în opinia Colegiului, nu se poate reține că scopul urmărit prin materialul publicat a fost acela de a aduce atingere demnității persoanelor aparținând comunității rome. Însă, hărțuirea ca formă de discriminare cuprinde și acele comportamente care, chiar dacă nu au fost săvârșite cu intenție, produc efectul de realizare al unui cadru definit ca „intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”. În acest context, Colegiul recomandă părții reclamate să manifeste exigență în raport cu modul în care se exercită dreptul la libertatea de exprimare din prisma reputației sau a drepturilor altora, pentru a asigura respectarea demnității personale și a principiului nediscriminării, garantate în România prin Constituție și O.G. nr. 137/2000, republicată, care prevede în art. 1: „(1) În România, stat de drept, democratic și social, demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate de lege. (2) Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate...” 4) Orice persoană fizică sau juridică are obligația să respecte principiile enunțate la alin. (2).

5.1.19. Colegiul Director recomandă ziarului să depună în toate diligențele necesare în vederea asigurării dreptului la libertatea de exprimare corelativ dreptului de a nu fi supus discriminării.

5.1.20. Colegiul director se pronunță în sensul că exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități, toleranța și respectarea demnității umane constituind fundamentul democrației și societății pluraliste. Prin urmare, este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță și pe etnie, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, **cu 5 voturi pentru, o abținere și un vot împotriva** ale membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. faptele sesizate constituie acte de discriminare potrivit art. 2, alin. 5 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată;

2. recomandă ziarului "Pandurul" din Târgu-Jiu să depună toate diligențele necesare în vederea asigurării dreptului la libertatea de exprimare corelativ dreptului de a nu fi supus discriminării;

3. clasarea dosarului;

4. se va răspunde părților în sensul celor hotărâte.

Opinie separată exprimată de Haller István

5.2.1. Constat că în fapt reclamatul a publicat un articol în care se afirmă, între altele: „*conaționalii noștri mai tuciurii care se dedau la tot felul de furăciuni și compromis nația prin cerșitul din care și-au făcut o adevărată meserie [...] N-a văzut nimeni un țigan care să muncească 8 ore pe zi pentru un salariu de 600 de lei pe lună. [...] Numai românii pot munci pe sumele astea! [...] Țiganii plecați în Franța, ca de altfel și cei plecați în Italia, sunt și ei cetățeni europeni care pot călători oriunde. Problema lor este că le place doar să călătorească, nu și să muncească.*”

5.2.2. Se poate observa că afirmația se referă la toți romii („țigani”), utilizând și termeni jignitori („tuciurii”).

5.2.3. Conform art. 2 alin. 1 al **O.G. nr. 137/2000**, republicat, „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”

5.2.4. Arat că afirmațiile reclamatului reprezintă o diferențiere pe bază de naționalitate, etnie (cea romă) care are ca efect încălcarea dreptului la demnitate, în consecință sunt incidente prevederile art. 2 alin. 1 a **O.G. nr. 137/2000**, republicată. Afirmațiile în cauză fac o comparație concretă între români, care lucrează inclusiv pentru un salariu de 600 de lei, și romi, dintre care niciunul nu ar lucra pentru o astfel de sumă.

5.2.5. Art. 2 alin. 5 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată, prevede: „Constituie hărțuire și se sancționează contravențional orice comportament pe criteriu de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv.”

5.2.6. Declarația reclamatului reprezintă hărțuire, întrucât fapta este un comportament pe criteriul de naționalitate, etnie care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv.

5.2.7. Art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată, prevede: „*Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intra sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.*”

5.2.8. Având în vedere că afirmațiile au fost publicate în presă, se poate constata că reclamatul a avut un comportament manifestat în public, ce a vizat atingerea demnității, crearea unei atmosfere de intimidare, ostilă degradantă, umilitoare, îndreptat împotriva comunității române din România.

5.2.9. În analiza sa, m-am raportat și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO), pentru a analiza limitele libertății de exprimare.

5.2.10. **Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale** (cunoscut în general sub denumirea de **Convenția europeană a drepturilor omului**, în continuare **Convenția**) prevede, la art. 10 alin. 2, limitarea libertății de exprimare: „*Exercitarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau unor sancțiuni prevăzute de lege care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.*” Prin urmare, în conformitate cu acest tratat internațional, în Europa libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Nu este lipsit de relevanță nici faptul că libertatea de exprimare este singurul drept cu privire la care **Convenția** subliniază: „*comportă îndatoriri și responsabilități*”. Totodată art. 17 al **Convenției** interzice abuzul de drept: „*Nici o dispoziție din prezenta convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup, sau un individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmarește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți decât acelea prevăzute de aceasta convenție.*”

5.2.11. CEDO analizează, în ordine, următoarele aspecte:

- existența unei limitări a libertății de exprimare;
- legalitatea restrângerii libertății de exprimare prin
 - existența unei norme juridice care prevede restrângerea;
 - calitatea normei juridice, și anume
 - accesibilitatea;

- precizitatea;
- previzibilitatea normei;
- legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzută de **Convenție** (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);
- necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

5.2.12. În mod evident, orice sancționare a limbajului urii, chiar și doar printr-un avertisment de natură contravențională, reprezintă o limitare a libertății de exprimare.

5.2.13. Privind legalitatea restrângerii, situația din România este cât se poate de clară. Există prevederile **Codului penal**, accesibile, suficient de precise, cu sancțiuni evidente, întărite de **Decizia nr. 62 din 18.01.2007 a Curții Constituționale**; există și o protejare a dreptului la demnitate prin art. 15 al **Ordonanței de guvern nr. 137/2000 privind combaterea tuturor formelor de discriminare**, republicată, în mod similar accesibilă (prin publicarea în **Monitorul Oficial al României**), cu sancțiuni evidente.

5.2.14. Legitimitatea sancționării este dată prin nevoia de a proteja, în principal, reputația și drepturile altora, dar se poate invoca, spre exemplu, și siguranța publică, apărarea ordinii, protecția moralei etc.

5.2.15. Necesitatea restrângerii într-o societate democratică este elementul cel mai subiectiv din analiza CEDO. Având în vedere acest fapt, CEDO a elaborat un set de principii aplicabile în domeniu:

- a) libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; **LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 41; **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **OTTO-PREMIER-INGESTATE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; **JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 52; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/i; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999,

§ 43/i; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 27; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI**, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 51; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 69; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 37);

- b) libertatea de exprimare nu vizează doar informațiile sau ideile primite favorabil sau considerate a fi inofensive sau indiferente, ci și cele care offensează, șochează sau incomodează statul sau orice parte a populației; acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și înțelegerii, fără de care nu poate exista o societate democratică; libertatea de exprimare are și excepții, dar care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restrângeri trebuie stabilite în mod convingător (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **OTTO-PREMIER-INGESTATE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/ii; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/i; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39/i; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 69; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 27);
- c) exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979); astfel, între altele, în contextul opiniilor religioase și credințelor este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit,

ofensează alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane; statele au o marjă de apreciere când reglementează libertatea de exprimare în relație cu afirmații care ofensează convingerile personale, în special cele morale sau religioase (**OTTO-PREMINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 52; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 37);

- d) în cazul moralității nu este posibil să se ajungă la un concept uniform european privind semnificația religiei în societate; chiar și în interiorul unui stat pot exista variații ale conceptului; prin urmare nu este posibil să se ajungă la o definiție comprehensivă privind ce reprezintă o limitare permisibilă a libertății de exprimare dacă exprimarea se îndreaptă împotriva sentimentului religios al altora; o marjă de apreciere trebuie lăsat prin urmare autorităților naționale în a stabili necesitatea unei astfel de limitări; această situație însă nu exclude o supervizare din partea CEDO (**OTTO-PREMINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 50; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 58);
- e) îndatoririle și responsabilitățile legate de exercitarea libertății de exprimare au o semnificație specială în situații de conflict sau de tensiuni, o grijă particulară trebuie manifestată față de vehicularea prin presă a limbajului urii sau a promovării violenței (**SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 63; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 60; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 42)
- f) toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (**GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 40);
- g) art. 17 al **Convenției** previne ca grupurile totalitare sau persoanele care incită la ură rasială să exploateze în propriul interes principiile enunțate, întrucât scopul acestor grupări este de a distruge drepturile și libertățile; această prevedere se referă și la activitățile politice (**GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; **OHENSBERGER împotriva AUSTRIEI**, nr. 21318/93, 2 septembrie 1994);

- h) abuzul cu libertatea de exprimare nu este combatibil cu democrația și drepturile omului, încalcă drepturile altora (**WITZSCH împotriva GERMANIEI**, nr. 7485/03, 13 decembrie 2005);
- i) anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția articolului 10 al **Convenției** (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 35; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 41);
- j) atacurile vehemente împotriva grupurilor religioase sau etnice sunt incompatibile cu valorile proclamate și garantate de Convenție, și anume toleranța, pacea socială și nediscriminarea (**NORWOOD împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 23131/03, 16 noiembrie 2004, **IVANOV împotriva RUSIEI**, nr. 35222/04, 20 februarie 2007);
- k) se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă; statele au o anumită marjă de apreciere privind existența nevoii, dar această apreciere se completează cu supervizarea europeană atât a legislației cât și a modului de aplicare al legislației de instanțele independente; CEDO este împuternicit să ofere interpretarea în ce măsură restricția sau sancționarea este reconciliabilă cu libertatea de exprimare (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 39; **OTTO-PREMIER-INSITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 50; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 53; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 52; **LEHIDEUX și ISORNI împotriva FRANȚEI**, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, § 51; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și nr. 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/iii; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/ii; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **NEWS VERLAGS GMBH & CoKG împotriva AUSTRIEI**, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, § 52; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 53; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI**, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 53; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr.

28496/95, 7 februarie 2002, § 71; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 29-30; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 38);

- l) în exercitarea supervizării, CEDO analizează atât conținutul cât și contextul afirmațiilor în cauză; restrângerea trebuie să fie proporțională cu legitimitatea restrângerii, autoritățile trebuie să justifice relevanța și suficiența lor (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 52; **LEHIDEUX și ISORNI împotriva FRANȚEI**, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, § 51; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/iii; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **NEWS VERLAGS GMBH & CoKG împotriva AUSTRIEI**, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39); trebuie să existe o proporționalitate între impactul afirmației sancționate și sancțiune (**LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 40; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 50; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39); orice formalitate, condiție, restricție sau penalitate impusă considerată a fi necesară într-o societate democratică pentru sancționarea sau chiar prevenirea atacurilor indecente asupra obiectelor venerației religioase trebuie să fie proporțională cu scopul legitim urmărit (**OTTO-PREMMINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49);

- m) **Convenția** nu lasă prea mult spațiu restricțiilor în domeniul discursurilor politice sau discursurilor care ating interesul general; permisivitatea privind criticile față de guvern trebuie să fie mai pronunțată decât privind cetățeni privați, chiar și politicieni; într-un sistem democratic acțiunile guvernului trebuie urmărite îndeaproape nu doar de către autoritățile legislative și judiciare, dar și de opinia publică; poziția dominantă ce ocupă guvernul îi recomandă să nu utilizeze sancțiunile penale, întrucât are alte posibilități de a răspunde la atacuri și critici injuste; autorităților competente ale statului rămân suficiente posibilități de a adopta, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri de sancționare adecvate fără ca acestea să devină excesive; totuși în situația în care afirmațiile incită la violență împotriva unor persoane sau oficiali ori împotriva unui segment al societății, autoritățile statului se bucură de o apreciere mai largă când

examinează necesitatea restrângerii libertății de exprimare (**CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 58; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 54; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 60; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 61; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 57; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 46; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 62; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 40; **İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI**, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 52; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 70; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 28);

- n) libertatea de exprimare are o importanță specială pentru politicieni sau persoanele alese ca reprezentanții unui electorat, care trebuie să-și atragă atenția asupra preocupării lor; limitarea libertății de exprimare pentru un politician aflat în opoziție sau pentru un parlamentar solicită un examen mai temeinic din partea CEDO (**CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46);
- o) fără dubii, libertatea discursului politic nu este absolut prin natura sa, statele pot introduce restricții și sancțiuni, CEDO având rolul final de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare (**INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 53)
- p) presa joacă un rol esențial într-o societate democratică; deși nu trebuie să treacă de anumite limite, cum ar fi privind securitatea națională, integritatea teritorială, amenințarea cu violență, prevenirea dezordinii și criminalității, respectarea reputației și drepturilor altora, necesitatea de a preveni transmiterea unor informații confidențiale, are sarcina de a oferi — într-o manieră conformă cu obligațiile și responsabilitățile sale — informații și idei de interes public, în particular în chestiuni politice, inclusiv cele care divid societatea dar și cele care prezintă justiția; libertatea presei reprezintă unul din cele mai bune posibilități de a crea o opinie privind ideile și atitudinile liderilor politici; libertatea jurnalistică acoperă posibila recurgere la un grad de exagerare, chiar și provocare (**LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 41-42; **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **DE HAES și GJSELS împotriva BELGIEI**, nr. 19983/92, 24 februarie 1997, § 37; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 59; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 55; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr.

24246/94, 8 iulie 1999, § 44; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 41);

- q) presa nu are doar dreptul ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);
- r) nu se protejează doar informația în sine, dar și forma prin care se aduce la cunoștința opiniei publice (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);
- s) stabilirea pedepselor este în principiu de competența instanțelor naționale, CEDO consideră totuși că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor, decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în cazul utilizării limbajului urii sau incitării la violență (**CUMPĂNĂ și MAZĂRE împotriva ROMÂNIEI**, nr. 33348/96, 17 decembrie 2004, § 115);
- t) principiile privind libertatea de exprimare vizează și funcționarii publici, deși este legitimat ca statul să impună față de ei obligația discreției, ținând cont de statutul lor special (**AHMED și alții împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 65/1997/849/1056, 2 septembrie 1998, § 56).

5.2.16. Aplicând principiile CEDO, Colegiul director constată că generalizarea utilizată de reclamat nu contribuie la nici o formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane, ci ofensează în mod gratuit o comunitate (cea romă). Această formă de expresie diseminează, incită, promovează ura bazată pe intoleranță, prin urmare trebuie sancționată. Manifestările antirome doar din ultimul secol arată că această comunitate este extrem de vulnerabilă devenind des ținta manifestărilor xenofobe, iar studiile în domeniu relevă că stereotipurile adânc înrădăcinate în societate produc efecte grave (Andrei Oișteanu: *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în context est-central european*, Humanitas, 2001).

5.2.17. Am ținut cont și de art. 30 al **Constituției României** care asigură libertatea de exprimare, prevede și limitele acestei libertăți:

„(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

(7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război, de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.”

5.2.18. **Decizia nr. 62 din 18.01.2007 a Curții Constituționale** consideră că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme, iar lezarea acestui drept poate fi sancționată chiar și penal: „Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art. 205 și, respectiv, art. 206 din Codul penal, îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce

direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit — simpli cetățeni, oameni politici, ziariști etc. —, faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția de facto a celor ofensați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art.1 alin.(3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme.”

5.2.19. **Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială** definește prin art. 1 discriminarea rasială prin următoarele: „În prezenta convenție, expresia «discriminare rasială» are în vedere orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are ca scop sau efect de a distruge sau compromite recunoașterea, folosința sau exercitarea în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alt domeniu al vieții publice.” Această convenție, adoptată de Adunarea generală a ONU la 21 decembrie 1965 și ratificată de România prin **Decretul nr. 345 din 14.07.1970**, prin art. 4, solicită ca statele părți să condamne „orice propagandă [...] care se inspiră din idei sau teorii bazate pe superioritatea unei rase sau unui grup de persoane de o anumită culoare sau de o anumită origine etnică”, iar prin art. 7 statele semnatare „se angajează să ia măsuri imediate și eficace [...] pentru lupta împotriva prejudecăților ce duc la discriminare rasială și pentru a favoriza înțelegerea, toleranța și prietenia între națiuni și grupuri rasiale și etnice”. Potrivit **Legii nr. 612 din 13 noiembrie 2002**, victimele discriminării rasiale (conform **Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială**) se pot adresa către Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (ONU).

5.2.20. **Recomandarea nr. R (97) 20 a comitetului de miniștri către statele membre cu privire la „discursul de ură”**, adoptată de către Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei la 30 octombrie 1997, în cadrul celei de-a 607-a reuniuni a Delegațiilor Miniștrilor, prevede următoarele:

„Constatând faptul că aceste forme de exprimare pot avea un impact mai mare și mai prejudiciabil atunci când sunt difuzate prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă;

Estimând că necesitatea de a combate aceste forme de exprimare este și mai urgentă în situații de tensiune și în timpul războaielor și a altor forme de conflicte armate;

Estimând că este necesar să se indice linii directoare guvernelor și Statelor membre despre modul de tratare a acestor forme de exprimare, recunoscând totodată că majoritatea mijloacelor de comunicare în masă nu pot fi blamate pentru forme de exprimare de acest fel;

Având în vedere articolul 7, paragraful 1, al Convenției europene cu privire la televiziunea transfrontalieră, precum și jurisprudența organelor Convenției europene a drepturilor omului referitoare la articolele 10 și 17 ale acestei Convenții;

Ținând cont de Convenția Națiunilor Unite cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și de Rezoluția (68) 30 a Comitetului de Miniștri cu privire la măsurile ce urmează a fi întreprinse împotriva incitării la ura rasială, națională și religioasă;

Constatând faptul că nu toate Statele membre au semnat, ratificat și aplicat această convenție în cadrul legislației lor naționale;

Conștient de necesitatea reconcilierii luptei împotriva rasismului și intoleranței cu necesitatea protejării libertății de exprimare, pentru a se evita riscul subminării democrației din motivul apărării acesteia;

Conștient de asemenea de necesitatea respectării depline a independenței și autonomiei editoriale a mijloacelor de comunicare în masă;

Recomandă guvernelor Statelor membre:

1. să întreprindă acțiuni corespunzătoare în scopul combaterii discursului de ură pe baza principiilor enunțate în anexa la prezenta recomandare;

2. să se asigure că astfel de acțiuni se înscriu în cadrul unei modalități de abordare globală a cauzelor profunde ale acestui fenomen; cauze sociale, economice, politice, culturale și altele;

3. să procedeze, dacă nu au făcut-o deja, la semnarea, ratificarea și punerea efectivă în aplicare în legislația națională a Convenției Națiunilor Unite cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, în conformitate cu Rezoluția (68) 30 a Comitetului de Miniștri cu privire la măsurile ce urmează a fi întreprinse împotriva incitării la ura rasială, națională și religioasă;

4. să examineze legislațiile și practicile lor interne, pentru a se asigura că acestea sunt conforme cu principiile care figurează în anexa la prezenta recomandare.

Anexa la Recomandarea nr. R (97) 20

Domeniul de aplicare

Principiile enunțate în continuare se aplică la discursul de ură, în special la cel difuzat prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă.

În sensul aplicării acestor principii, termenul „discursul de ură” trebuie înțeles ca reglementând toate formele de exprimare care propagă, incită, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță, inclusiv intoleranța care se exprimă sub formă de naționalism agresiv și de etnocentrism, de discriminare și ostilitate față de minorități, imigranți și persoane provenite din imigrație.

Principiul 1

Guvernelor Statelor membre, autorităților și instituțiilor publice de nivel național, regional și local, precum și funcționarilor, le revine o responsabilitate specială de a se abține de la declarații, în special în mijloacele de comunicare în masă, care pot fi în mod rezonabil înțelese ca un discurs de ură sau ca un discurs care poate avea drept efect să acrediteze, să propage sau să promoveze ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de discriminare sau de ură

bazate pe intoleranță. Aceste exprimări trebuie să fie interzise și condamnate în mod public cu orice ocazie.

Principiul 2

Guvernele Statelor membre ar trebui să stabilească sau să mențină un cadru juridic complet și adecvat, compus din dispoziții civile, penale și administrative referitoare la discursul de ură. Acest cadru ar trebui să permită autorităților administrative și judiciare de a concilia în fiecare caz respectarea libertății de exprimare cu respectarea demnității umane și protecția reputației și a drepturilor altora.

În acest scop, guvernele Statelor membre ar trebui să studieze mijloacele de:

- a încuraja și a coordona cercetările asupra eficienței legislațiilor și practicilor juridice existente;*

- a reexamina cadrul juridic existent pentru a asigura aplicarea sa în mod adecvat la diverse noi mijloace de comunicare în masă, servicii și rețele de comunicații;*

- a dezvolta o politică coordonată de acțiune, bazată pe liniile directoare naționale care respectă principiile stabilite în prezenta recomandare;*

- a adăuga la avantajul de sancțiuni penale măsuri alternative care constau în realizarea unor servicii de interes colectiv;*

- a întări posibilitățile de combatere a discursului de ură prin intermediul dreptului civil, de exemplu acordând organizațiilor nonguvernamentale interesate posibilitatea declanșării unor proceduri civile, acordând despăgubiri victimelor discursului de ură, și prevăzând pentru instanțele judecătorești posibilitatea luării unor decizii care să permită victimelor de a-și exercita dreptul la replică sau prin care să dispună o dezmințire;*

- a informa publicul și responsabilii mijloacelor de comunicare în masă asupra dispozițiilor juridice aplicabile în materia discursului de ură.*

Principiul 3

Guvernele Statelor membre ar trebui să se asigure ca, în cadrul juridic menționat în principiul 2, orice ingerință a autorităților publice în libertatea de exprimare să fie strâns limitată și aplicată în mod nearbitrar în conformitate cu dreptul, pe baza unor criterii obiective. În afară de aceasta, în conformitate cu principiul fundamental al Statului de drept, orice limitare sau ingerință în libertatea de exprimare trebuie să facă obiectul unui control judiciar independent. Această cerință este deosebit de importantă în cazurile în care libertatea de exprimare trebuie să fie conciliată cu respectul demnității umane și cu protecția reputației sau a drepturilor altora.

Principiul 4

Dreptul și practicile interne ar trebui să permită instanțelor judecătorești să țină cont de faptul că anumite exprimări concrete de discurs de ură pot fi atât de insultătoare pentru indivizi sau grupuri încât să nu beneficieze de gradul de protecție pe care articolul 10 al Convenției europene a drepturilor omului îl acordă celorlalte forme de exprimare. Un astfel de caz poate viza situația în care discursul de ură urmărește fie distrugerea altor drepturi și libertăți protejate de către Convenție, fie limitări mai ample decât cele prevăzute în acest instrument.

Principiul 5

Dreptul și practicile interne ar trebui să permită ca, în limitele competențelor lor, reprezentanții autorităților publice sau ai altor autorități având competențe similare să acorde o atenție deosebită cazurilor referitoare la discursul de ură. În acest sens, aceste autorități ar trebui să examineze cu atenție dreptul suspectului la libertatea de exprimare, în măsura în care impunerea sancțiunilor penale constituie în general o ingerință serioasă în această libertate. Instanțele judecătorești competente ar trebui, atunci când impun sancțiuni împotriva persoanelor condamnate pentru delict referitoare la discursul de ură, să respecte în mod strict principiul proporționalității.

Principiul 6

Dreptul și practicile interne în domeniul discursului de ură ar trebui să țină cont în mod corespunzător de rolul mijloacelor de comunicare în masă în comunicarea informațiilor și ideilor care expun, analizează și explică exemple concrete de discurs de ură și subliniază fenomenul general, precum și dreptul publicului de a primi informații și idei.

În acest scop, dreptul și practicile interne ar trebui să stabilească o distincție clară între responsabilitatea autorului pentru exprimările de discurs de ură, pe de o parte, și, responsabilitatea eventuală a mijloacelor de comunicare în masă și a profesioniștilor din mijloacele de comunicare în masă care contribuie la difuzarea lor în cadrul misiunii lor de a comunica informații și idei despre subiecte de interes public, pe de altă parte.

Principiul 7

În continuarea principiului 6, dreptul și practicile interne ar trebui să țină cont de faptul că:

- informațiile referitoare la rasism, xenofobie, antisemitism și la alte forme de intoleranță sunt pe deplin protejate de articolul 10, paragraful 1, al Convenției europene a drepturilor omului și nu pot constitui obiectul ingerinței decât cu respectarea condițiilor stabilite în paragraful 2 al aceluiași articol;

- regulile și criteriile utilizate de către autoritățile naționale pentru a evalua necesitatea limitării libertății de exprimare trebuie să fie conforme cu principiile conținute în articolul 10, așa cum este acesta interpretat de jurisprudența organelor Convenției. Acestea trebuie să țină cont în special de forma, conținutul, contextul și scopul informațiilor;

- respectarea libertăților jurnalistice presupune ca instanțele judecătorești și autoritățile publice să se abțină de a impune mijloacelor de comunicare în masă punctele lor de vedere privitor la tipul tehnicilor de informare pe care jurnaliștii trebuie să le adopte.”

5.2.21. Arăt că în conformitate cu *Directiva Consiliului 2000/43/CE privind aplicarea principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de origine rasială sau etnică*, publicată în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene (JOCE) nr. L180 din 19 iulie 2000*, art. 15, sancțiunile aplicate pentru discriminarea etnică trebuie să fie eficiente și proporționale.

5.2.22. În consecință, consider că sunt incidente art. 2 alin. 5 și art. 15 ale *O.G. nr. 137/2000*, sancțiunea corespunzătoare fiind avertismentul. Consider că o faptă contravențională, mai ales una care lezează dreptul la demnitate a unei

întregi comunități etnice, nu poate fi lăsată nesanționată (recomandarea nu constituie o sancțiune).

VI. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul

VII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, în termen de 15 zile de la data primirii, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.**

Membrii Colegiului director prezenți la ședință

Asztalos Csaba Ferenc – Membru

Gergely Dezideriu – Membru

Haller Istvan – Membru

Jura Cristian – Membru

Niță Dragoș Tiberiu – Membru

Pop Ioana – Membru

Vlaș Claudia Sorina – Membru

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal, potrivit **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.

